ISSN 2217-3854
KDU 37
VOL 7. nr 1 2010

UNIVERSITETI I PRISHTINËS
FAKULTETI I EDUKIMIT

1
2010

HULUMTIMET NË SHKENCAT E EDUKIMIT

PËRMBAJTJA / CONTENTS

Artikujt burimorë shkencorë / Original scientifie articles

Vaxhid Nuredini

GRADING SECONDARY ORIENTED – PROFESIONAL EDUCATION STUDENTS IN COOPERATION OF TEACHERS EITH THE SCHOOL PROFESIONAL PEDAGOGUE

Notimi i nxënësve të arsimit të mesëm të orientuar – profesional në bashkëpunim të arsimtarëve me pedagogun profesional të shkollës

OCJENJIVANJE UCENIKA SREDNJEG USMJERENOG OBRAZOVANJA SURADNJOM NASTAVNIKA I STRUCNOG SKOLSKOG PEDAGOGA

Milan Matijevic

Sipas didaktikës së mësimit të orientuar në nxënësin

ACCORDING TO DIDACTICS OF TEACHING ORIENTED TO PUPIL

PREMA DIDAKTICI NASTAVE USMJERENE NA UCENIKA

Vlatko Previsic

Suvremene teorije izgradnje kurikuluma

TEORIT BASHKËKOHORE TË NDËRTIMIT TË KURIKULUMIT

Conteporary theories of curricula construcion

Artikujt paraprak / Previev announcement

Pavel Zgaga

TOWARDS "A BETTER WORLD " : EDUCATION AND GLOBALISM

Drejt "Një bote më të mirë arsimi dhe globalizmi

PREMA "BOLJEM SVIJETU" OBRAZOVANJI I GLOBALIZAM

Vaxhid Nuredini

Reforma formale e organizimit të brendshëm në shkollën fillore në Kosovë

FORMAL REFORM OF INTERNAL ORGANISATION IN PRIMARY SCHOOL IN KOSOVA

FORMALNA REFORMA UNUTARNJE ORGANIZACIJE OSNOVNE SKOLE NA KOSOVU

Artikujt profesional / Profesional announcement

Zenun Gjocaj

Metodologjia e përvetësimit të koncepteve kyçe gjuhësore

Issueslaguage workin the lightof modern metodology

KDU 373.042
Metodologija shvatanja kljucnih jezicni h pojmova

Hulumtimet në shkencat e edukimit
Vol. 7, nr. 1. 2010. fq. 1-16
Artikull origjinal shkencor

NOTIMI I NXËNËSVE TË ARSIMIT TË MESËM TË ORIENTUAR –PROFESIONAL NË BASHKËPUNIM TË ARSIMTARËVE ME PEDAGOGUN PROFESIONAL TË SHKOLLËS

Vaxhid Nuredini

Fakulteti i edukimit, Universiteti i Prishtinës

vaxhid.nuredini@hotmail.com

Abstract – Problemi themelorë i këtij hulumtimi është që të kuantifikojmë dhe argumentojmë: se si përmes bashkëpunimit të arsimtarëve me pedagogun profesional të shkollës të realizohet të notuarit e drejtë dhe kontinuitiv të nxënësve të arsimit të mesëm të orientuar ku mendimet e arsimtarëve, të pedagogëve të shkollës dhe të nxënësve lidhur me të notuarit paraqesin kornizat themelore të këtij hulumtimi.

Në hulumtim kemi futur faktorin eksperimental - kërkesat programore për të notuarit për çka janë njohur me shkrim dhe gojarisht arsimtarët dhe nxënësit e grupit eksperimental, si dhe formulari i të notuarit për të gjithë nxënësit e grupit eksperimental, që i kanë udhëhequr dhe plotësuar me shënimet përkatëse arsimtarët e lëndëve. Mostra e grupit eksperimentalë është N=120 nxënës dhe grupit kontrollues N=119 nxënës.

Rezultatet e suksesit të nxënësve të grupit eksperimental dhe kontrollues prej gjednjes inciale deri në gjednjen finale, testimi i hipotezës vërtetojnë se vlera t – e fituar për grupin kontrollues është më e vogël se këto vlera nga tabela dhe konkludojmë se diferenca mes mesatareve aritmetike të gjednjes iniciale dhe gjendjes finale statistikisht s është e rëndësishme (në këtë grup s është bërë ndryshimi në variablën matse. Në grupin eksperimental t – vlera e fituar është më e madhe se vlerat nga tabela, në nivelin 0,05, e më e vogël në nivelin 0,01. t = 3,77 > 2,58 > 1,96 (0,01) (0,05)

Diferenca mes grupeve në gjendjen finale statistikisht është e rëndësishme në nivelin 0,91. Grupi eksperimental në gjendjen finale dukshëm është më i mirë dhe se ky përparim mund ti përshkruhet veprimit të faktorit eksperimental.

Analizat e këtij hulumtimi vërtetojnë se të notuarit kontinuitiv të arritjeve-suksesit të nxënësve të arsimimit të mesëm të orientuar, në bashkëpunim të arsimtarëve me pedagogun profesional të shkollës ndikon në arritjen e suksesit më të mirë.

Largimi i pedagogëve profesional të shkollës në Kosovë pas luftës së viti 1999. është i pa arsyeshëm dhe duhet të korigjohet, sepse ky hulumtim dhe hulumtimet në shtetet e tjera vërtetojnë kontributin jo vetëm në notim por edhe në tërë lëmit e punës edukativo-arsimore si dhe modernizimin e punës mësimore në shkollë.

Fjalët çels: diturit, të pyeturit, vlerësuarit, notuarit, procedimet, pedagogu profesional i shkollës.

GRADING SECONDARY ORIENTED EDUCATION STUDENTS IN COOPERATION OF TEACHERS WITH THE SCHOOL PROFESSIONAL PEDAGOGUE

Vaxhid Nuredini

Faculty of Education, University of Prishtina

vaxhid.nuredini@hotmail.com

Abstract – The basic problem of this research work is to quantify and argue: the realization of proper and continuous grading of secondary oriented education students through cooperation of teachers with the school professional pedagogue, in which teachers, students and school pedagogue' opinions related to grading present the basic framework of this research work.

The research includes the experimental factor – program requirements for grading, which teachers and students of an experimental group were informed about orally and in writing, and a grading form was issued to all the students of an experimental group t who were led by teachers and filled in the required data. The sample of the experimental groups is N=120 students and the controlling groups N=119 students.

The results of students' success of experimental and controlling groups, from the initial to final state and testing of hypothesis prove that the value – included in the controlling group is lower than the values from the tables. Accordingly, we conclude that the difference between arithmetic averages of the initial state is statistically substantial (this group was not subject to a measurable variable change). In the experimental group t – the obtained value is higher than the value from the table, at a level of 0.05, and lower at the level of 0.01. t = 3.77 > 2.58 > 1.96

(0.01) (0.05)

The difference between groups in the final state is more substantial statistically at the level of 0.91. The experimental group in its final state is much better, and this progress can be attributed to the action of experimental factor.

The analysis of the research work proves that **continuing** grading of secondary oriented education students, in cooperation of teachers with the school professional pedagogue, had a positive impact on their success.

Dismissing professional pedagogues from schools in Kosova after the war in 1999 was irrational and it ought to be corrected, as this research work in other countries proves their contribution not only to grading, but also to the whole field of education activity as well as to modernization the learning process in schools.

Key words: knowledge, testing, evaluation, grading, proceeding, school professional pedagogue.

Hulumtimet në shkencat e edukimit
Vol. 7, nr. 1. 2010. fq. 17-32
Artikull origjinal shkencor

KDU 373.091

SIPAS DIDAKTIKËS SË MËSIMIT TË ORIENTUAR NË NXËNËSIN

Milan Matijevic
Fakulteti i Mësuesisë, Universiteti i Zagrebit
Milan.matijevic@ufzg.hr

Abstract – Mësimi paraqet procesin e organizuar të mësuarit dhe mësimdhënies. Mësimi është veprim krijues nëse subjektet kryesorë të këtij procesi janë aktiv. Subjektet kryesorë janë nxënësit. Arsimtarët duhet të organizojnë skenaret e llojllojta metodike dhe aktivitetet e nxënësve përmes së cilave nxënësit do të munden të fitojnë kompetencat e rëndësishme për jetë dhe vazhdimin e shkollimit.

Në shkollat e Kroacisë janë të punësuar mbi 35000 arsimtarë të cilët janë të shkolluar, përkatësisht aftësuar në paradigmën e didaktikës së mësimit të orientuar në arsimtarin. Kjo është didaktika e cila sqaron se çka dhe qysh duhet të punojnë arsimtarët. Nxënësit duhet të mësojnë. Poashtu edhe mesi për të mësuar (mësonjtorja) është e paisur dhe organizuar për nevojat e mësimit të këtillë.

Mësimi i orinetuar në nxënës kërkon hapësirat e adaptuara dhe paisjen përkatëse, përkatësisht kërkon më shumë paisje për aktivitete e llojllojta të nxënësve. Qysh në fillim të shekullit të 20. John Dewey, Maria Montessori dhe Celestin Freinet kanë vënë themelet për didaktikën e këtillë, mirëpo shkaqet e ndryshme kanë ndaluar zhvillimin e didaktikës së tillë të orientuar. Në fund të shekullit 20 përfaqësuest e teorisë konstruktiviste përsëri në planë të parë i vejnë nxënësit.

Problemet kryesore për realizimin e këtij modeli didaktik (mësimi i orientuar në nxënës) autori i sheh në paisjen shkollore ekzistuese dhe hapësirën si dhe përvetësimin e repertoareve të sjelljes te shumica e arsimtarëve. Mësimi i orientuar në nxënës është edhe më i shtrenjtë nga mësimi i orientuar në arsimtarë. Ndoshta kjo ka qenë një nga shkaqet që gjatë gjysmës së dytë të shkellit 20. që në shkolla ka dominuar modeli didaktikë i mësimit të orientuar në arsimtarë në të cilën është më me rëndësi " me realizua programin" me shpjegim dhe ilustrimin e përmbajtjes dhe aktivitetit para bashkësis së paraleles të cilët (kryesisht) rrijnë ulur dhe shiqojnë.

Fjalët çels: didaktika, teoria kurikulumit, strategjit didaktike, konstruktivizmi, qëllimet e edukimit, evaluimi.

ACCORDING TO DIDACTICS OF TEACHING ORIENTED TO PUPIL

Milan Matijevic

Faculty of Teaching Training, University of Zagreb

Milan.matijevic@ufzg.hr

Abstract – Teaching presents an organized process of learning and teaching. Teaching is a creative action if the subjects of that process are active. The main subjects are pupils. Teachers should organize various methodological sceneries and pupils activities through which pupils would be able to obtain important competencies for life and continuation of education.

There are over 35,000 teachers employed in the schools of Croatia, who were educated namely trained in the paradigm of didactics of teaching oriented to teacher. This is a didactics which explains what and how teachers ought to work. Pupils should learn. Also the environment to teach (classroom) is equipped and organized for the needs of such education.

Teaching oriented to pupil requires adapted spaces and respective equipments, namely it requires more equipments and various activities of pupils. At the beginning of 20th century, John Dewey, Maria Montessori and Celestin Freinet set the foundations for such didactics. However, different reasons prevented the development of such oriented didactics. At the end of 20th century, the representatives of theory of constructivism again put pupils on the first plan.

The main problems for the accomplishment of this model of didactics (teaching oriented to pupil) is seen by the author in the existing school equipment and space as well as adoption of behavior repertoires of most of the teachers. Teaching oriented to pupil is also more costly than teaching oriented to teacher. Perhaps it was one of the reasons that during the second half of 20th century, the model of didactics of teaching oriented to teacher dominated, in which it is more important “to accomplish the program” with explanations and illustrations of contents and activities in front of a class who (mainly) sat and listened or watched.

Key words: didactics, theory of curricula designing, didactic strategy, constructivism, education aims, evaluation.

TEORIT BASHKËKOHORE TË NDËRTIMIT TË KURIKULUMIT

Vlatko Previsic

Abstract

Kurikulumi është qasje bashkëkohore për rregullimin optimal të ecurisë së procesit edukativo-arsimorë (në makro dhe mikro shkallën), prej shtruarjes së qëllimit, pastaj zgjedhjes së përmbajtjes, adaptimit të mënyrës së punës deri te evaulimi i rezultateve. Si dokument pedagogjik shumë i rëndësishëm dhe i ndërlikuar, domosdoshmërisht ka piknisjet e veta teorike dhe metodologjike të përpunimit.

Ky artikull lëvizë prej përshkrimit historik të lajmërimit të kurikulumit dhe pastaj shkon kah aktualiteti i tashëm dhe vjenë deri te teoritë bashkëkohore si filozofi e llojit të veçant të reformës së edukimit, arsimit dhe shkollës. Gjatë kësaj nga shumë qasje të mundshme (shpesh edhe të kundërthënshme) ndahen katër modele teorike, më e afërta Michael S. Sichri, dhe të modifikuara analizohen si doktrina të pranueshme për ndërtimin e sistemit shkollorë bashkëkohorë. Fjala është për/ (a) teorit shkencoro akademike, (b) teorit e veprimit shoqëror, (c) kurikulimin individualo – social të orientuar në nzënësin , (d) teorin e rikonstruimit shoqëror.

Pyetjen të cilën në fillim dhe mbarim të ndërtimit të kurikulumit bashkëkohorë gjithnjë duhet tia shtrojmë janë ecuritë që dëshirojmë me i realizua të treguara në formë të kompetencave kyçe si diturit, të kuptuarit, aftësit dhe shkathtësit të cilat të rinjëve iu ndihmojnë që të bëhen profesionalisht dhe individualisht të suksesshëm, të kënaqen në të mësuarit, të jenë persona të sigurtë dhe të vetbindur, të jetojnë shëndetshëm dhe si qytetarë të përgjregjshëm. Kjo është ajo e ashtuquajtura Fotografia e madhe e kurikulumit europjan (A Big Pocture of the Curriculum), që përvç tjerash po ndërtohet në dimensionet globale të botës postmoderne dhe demokratike e përbërë – hartuar nga tri elemente: Çka në të vërtet dëshirohet të arrihet me edukimin:, Qysh dhe në çfarë mënyre me i realizua qëllimet e shtruara/ dhe qysh me organizua të mësuarit për të mund me i realizua ecurit e dëshiruara?! Ose çka ka mbetur ende nga edukimi si kategori kyçe dhe praktikës së pedagogjisë bashkëkohore.

Fjalët çels: Kurikulumi, teorit e kurikulumit, kompetencat kyçe, të mësuarit – edukimi - arsimimi, shkolla bashkëkohore, pedagogjia.

CONTEMPORARY THEORIES
OF CURRICULA CONSTRUCTION

Prof. dr. sc. Vlatko Previsic

University of Zagreb

Philosophical Faculty

vprevisi@ ffzg.hr

Summary

A curriculum is a contemporary approach to the optimal organizational structure of the education process (at macro and micro levels), from the setting of the objective, through selection of contents, then adaptation of the manner of work to evaluation of the expected results. As a very complex and significant pedagogical document its theoretical and methodological elaboration initiation is necessary.

This article begins from the historical observation to the mere phenomenon of curriculum, and then it goes through its current content and comes to perfect theories as some kind of philosophy of current education reform and school. Then from many possible (often contradictory) approaches four theoretical models are branched out, closest to Michael S. Schiri, then they are analyzed in a modified manner as acceptable doctrines for construction of contemporary school system. It has to do with: (a) scientific academic theories, (b) the theory of social efficiency, (c) the curriculum of individual-social direction to pupils (d) the theory of social reconstruction.

The questions which we have to ask at the beginning and the end of construction of the contemporary curricula are the results which we want to reach in the form of the main competences stated as knowledge, understanding, abilities and skills, which help the young people to become professionally and individually successful, to enjoy learning, to become self-confident persons, to live healthily and civilly responsible. It is the so-called Big Picture of the Contemporary European Curriculum, which is also build on global dimensions of the post-modern and democratic world consisting of three key elements: What is actually wanted to achieve by education?, How and in what manner to achieve the aims put forth? and How to organize learning in order to accomplish the desired results?! Or, what has still remained from the education as a key category and practice of contemporary pedagogy!

Key words: curriculum, theory of curricula, key competences, learning-upbringing-education, contemporary school, pedagogy.

DREJT „NJË BOTE MË TË MIRË“ ARSIMI DHE GLOBALIZMI

pavel.zgaga@guest.arnes.si

Konkluzionet

Në fund, në se pyesim përsëri: A mund të kontribuojë arsimimi dhe edukimi sot për një botë më të mirë ? Në nivel të caktuar pyetja është retorike, ne nuk e kemi dëgjuar asnjë argument i cili do ta vinte seriozisht në pikpyetje lidhjen mes të mirës diturisë dhe arsimit-edukimit. Natyrisht që ekziston një polemikë e ndoshta poashu një konfuzion rrethë asaj në lidhje me atë se çfarë duhet të kuptojmë në nga të dy termet/

{një botë më e mirë dhe arsimim-edukim i mirë). Megjithatë, kjo nuk ndodhë për herë të parë në historinë njerzore

Ndoshta ne duhet ta parashtrojmë një pyetje (të ndryshme) tjetër: Sa mund të kontribuojë arsimimidhe edukimi sot për një botë më të mirë. Çfarë e pengon arsimimin dhe edukimi nga të kontribuarit ? Përgjegjja ime është huazuar nga Ulrich Bech: (pikpamja monokauzale e cila redukton multidimensionalitetin e arsimimi dhe edukimit në një dimension, dimensionin ekonomik. Ta qartësojë: Unë jam personi i fundit që do

Ta kundërshtonte rëndësinë e arsimimit dhe edukimit për zhvillimin ekonomik. Poenta i referohet një reduktimi të pabazë e cila e rrezikon konceptin e arsimimit dhe edukimit. Është e një rëndësie thelnësore të pranohet një gamë e gjerë e qëllimeve edukative, përsh. si që është artikuluar në raportin emirënjohur të Jacques Delors Unescos (1996)/

Të mësosh ,të dish , të mësosh të bësh, të mësosh të jetosh së bashku dhe të mësosh të jeshë.

Hulumtimet në shkencat e edukimit
Vol. 7, nr. 1. 2010. fq. 55-66
Artikull paraprak

KDU 37

Towards “a Better World”: Education and Globalism

pavel.zgaga@guest.arnes.si

The paper aims to address – from the perspective of a history of ideas on “a better world” – a topic which has been highly disputed in contemporary discussions: what are the effects of the progressing internationalisation and globalisation of education? Which conceptual shifts are obscured by the processes which are presumably transforming educational diversity into ‘one world’ and ‘one school’? Are we winning or losing in these processes? There is a number of dilemmas associated to this questioning, e.g. should we support or contest international student mobility? Should we ease or tighten up the mutual recognition of educational credentials? Should we allow or stop the transnational provision of education and English as the teaching language in non-English speaking countries, for-profit schools, colleges and universities operating globally? Etc. There is no single and simple answer to these dilemmas and the public at large does not simply split into two distinct camps around each of them.

Hulumtimet në shkencat e edukimit
Vol. 7, nr. 1. 2010. fq. 67-84
Artikull paraprak

KDU 373.3(496.51)

REFORMA FORMALE E ORGANIZIMIT TË BRENDSHËM NË SHKOLLËN FILLORE NË KOSOVË

Vaxhid Nuredini

Fakulteti Pedagogjik, Universiteti i Prishtinës

vaxhid.nuredini@hotmail.com

Abstract - Me këte punim kemi dëshiruar të hulumtojmë dhe studiojmë shkallën e reformës dhe inovacioneve të futura në shkollën fillore përkatësisht të mesme të ultë, pasi që shkolla fillore që ka qenë deri në klasën e 8 tash është deri në 5 e prej 6-9 është transformua në të mesme të ultë, që kanë lind si rezultat i seminareve dhe konferencave të shumënumërta që i kanë mbajtë ligjëruesit dhe instruktorët e huajë për mësues dhe arsimtarët lëndorë. Seminaret e ligjëruesve të huaj për mësues dhe arsimtarët lëndorë në këte hulumtim i konsiderojmë si variabël e pavarur, kurse inovacionet, rritjen e suksesit dhe ndryshimet në sjellje i llogarisim si variabël të varur. Në hulumtim kemi marë nga 5 mësues dhe 5 arsimtarë lëndorë të 7 shkollave fillore (5 në qytete dhe 2 në fshatra) të cilët janë ushtrua në seminare, e që dotë thotë gjithsejt 35 mësues të mësimit klasorë dhe 35 arsimtarë lëndorë (N = 70). Dhe vecmas për problemin e vlerësimit janë marë 7 shkolla të klasës së 8 (5 në qytete dhe 2 në fshatra).

Për ekzaminimin e ndryshimeve dhe inovacioneve në organizimin e brendshëm të mësimit përkatësisht për mësimdhënie dhe të mësuar kemi përdore anketën, intervistën dhe testin për suksesin e nxënësve me qëllim të njohjes më të plotë. Poashtu kemi organizuar vrojtimin sistematik nga 2 orë mësimore te 2 mësues dhe 2 arsimtarë të gjuhës shqipe.

Është interesant se rezultatet e fituara tregojnë se disa mëues të mësimit klasorë dhe arsimtarë lëndorë në formë të modës përdorin termet profesionale të huaja, duke mos dijtë as kuptimin konceptual e as zbatimin. Shumica e mostrës së hulumtuar të mësuesve dhe arsimtarëve e pranon se këto koncepte didaktike si kanë të qarta.

Po ashtu edhe rezultatet e analizës së përmbajtjes së testit të strategjisë (Rezimimi dhe të shënuarit) në klasën e 6. vërteton suksesin e dobët ku edhe rezultatet e anketës për problemet ekzistuese në vlerësim vërtetojnë faktin se nuk ka ndryshime esenciale në organizimin e brendshëm të mësimit te mësuest e mësimit klasorë dhe arsimtarët lëndor që kanë marë certifikata si trajnerë për të trajnuar të tjerët.

Pozitive për mësuest dhe arsimtarët e mësimit lëndor është se e kanë kuptuar se tjera strategji mësimore zbatohen në shtetet perëndimore, ku dominon mësimi i orientuar në nxënës – si subjekt aktiv, dhe se nxënësit duhet me qenë më të lirë në sjellje në raportet me mësuesin, arsimtarin.

Fjalët çels: reforma e organizimit të brendshëm të mësimit, mësimdhënia, të mësuarit, strategjit mësimore, metodat mësimore, detyrat-qëllimet e mësmdhënies dhe të mësuarit, problemet e vlerësimit.

FORMAL REFORM OF INTERNAL ORGANISATION IN PRIMARY SCHOOL IN KOSOVA

Vaxhid Nuredini

Faculty Education, Prishtina ,University of Prishtina

Vaxhid.nuredini@hotmail.com

Abstract: The main goal of this work is the study and research of reform and innovations rate currently applied in the primary school and low secondary school, because according to the old system of education, the primary school comprised eight grades, whereas, now, primary school comprises grades 1-5, and low secondary school grades 6-9, a change which has resulted from numerous seminars and conferences held by foreign lecturers and instructors for teachers and subject teachers. In this research, seminars of the foreign lecturers for our teachers and subject teachers will be considered as independent variable, whereas, innovations, increase of success, and changes of behavior will be considered as dependent variable. We have included five teachers and five subject teachers from each of the seven primary schools (5 in towns and 2 in villages), who participated in the seminars, thus reaching the total number of 70 teachers, 35 teachers and 35 subject teachers. In order to deal with the issue of evaluation, we have done research in the eighth grades of seven primary schools (5 in towns and 2in villages).

For the examination of changes and innovations in the internal organization of teaching and learning, we have used the polls, interviews, and tests, in order to provide a better recognition of the students' success. We have also organized a systematic observation of two classes of the Albanian language with two teachers and two subject teachers teaching Albanian language.

It is interesting to note that the gained results have shown that several teachers and several subject teachers, as in a kind of fashion, use foreign professional terms, without knowing their conceptual meaning or their implementation. Furthermore, most of the teachers serving as samples acknowledge that they do not understand certain didactic concepts. The results of analysis of the content of strategic test in grade six also demonstrate low achievements, poll results revealing existent evaluation problems, and emphasizing the fact that there are no essential changes in the internal organization of teaching and learning by teachers and subject teachers who have attended and completed seminars and have received trainer certificates so that they can train their other colleagues.

However, the positive thing out of this is that teachers and subject teachers, both, have understood the teaching strategies applied in western countries, where the student-oriented

teaching dominates and students have a more free relationship with their teachers and subject teachers.

Hulumtimet në shkencat e edukimit
Vol. 7, nr. 1. 2010. fq. 85-104
Artikull profesjonal

Key words: internal teaching organization reform, teaching, learning, teaching and learning strategies, teaching methods, teaching and learning goals, evaluation problems

KDU 373:811.18

METODOLOGJIIA E PËRVETËSIMIT TË KONCEPTEVE KYÇE GJUHËSORE

Zenun Gjocaj

Fakulteti i Edukimit, Universiteti i Prishtinës

gjoci@hotmail.com

Abstract - Çdo mësimdhënës i gjuhës dhe i letërsisë, i çfarëdo niveli mësimor, në procesin mësimor duhet konceptuar e zbatuar hallkat themelore lidhëse të njësive gjuhësore që ndërtojnë njësi më të mëdha. Të tilla janë fonema-semantema-fjala-togfjalëshi (i lirë dhe i qëndrueshëm)-fjalia-periudha-teksti, deri te vepra në tërësi. Këto hallka konceptuale në mësimdhënie zhvillohen përmes aplikimit të metodologjisë më të re ndërvepruese, me nxënësin në qendër, si dhe perms situatave e metodave të ndryshme gjegjëse bashkëkohore, varësisht nga niveli mësimor, në pajtim me moshën e programin mësimor, duke filluar që nga klasët e para fillore, deri në vitet e fundit të fakultetit e master, kuptohet gjithnjë në gjerësi e thellësi në orët e gjuhës jo vetëm amtare.

Mësimdhënia e re ndërvepruese mund të zhvillohet sipas skemave të ndryshme metodologjike, varësisht nga karakteri i njësisë mësimore, duke pasur parasysh hallkat lidhëse skeletore përgjithësuese që e bëjnë të mundshëm përvetësimin e koncepteve të gjuhës në mënyrë praktike, por edhe shkencore, për t'i aftësuar nxënësit-studentët që t'i zgjerojnë ato koncepte përgjithësuese jo vetëm praktike guhësore, por edhe artistike, në mënyrë të pavarur. Te ata duhet të formohet vetëdija e formimit të një rruge në formë çelësash të qartë për ta ndërtuar godinën që dëshiron, në stile të ndryshme (letrare, publicistike, shkencore etj.)

Skemat bosht, hallkat, çelësat apo nyjet kyçe të ndërtimit të gjuhës në përgjithësi, të konceptuara në gjerësi e thellësi, në kuptimin e drejtpërdrejtë, si në ligjërim të thjeshtë e shkrimet gazetareske, sidomos në informim, pastaj në atë të figurshëm, si në veprat publicistike e artistike, në proverba, anekdota etj., duhet të ndërtohen mbi skeletin e ndërtimit gjuhësor përmes shoqërorizimit të fonemave, që formojnë morfema e semantema. Përmes këtyre, pastaj formohen fjalë, togfjalësha, fjali etë thjeshta dhe të përbëra (periudha), së fundi kontekste, deri te një vepër në tërësi.

Skemat e tilla kanë një logjikë të përhershme përgjithësuese, universale, për të cilat janë shkruar qindra e mijëra artikuj e vepra shkencore linguistike. Përgjithësisht janë përmbledhur në një bosht themelor, një si çelës: nocioni / shenja-kuptimi-fjala / perifraza-togfjalëshi-konteksti.

Përmes përpunimit të teksteve letrare dhe eseve të ndryshme, qofshin ato të shkruara edhe nga nxënësit e dalluar, kërkohet zgjedhja e strategjive të përshtatshme, duke u nisur nga faktet, pastaj nga rregullat e zbatueshmëria në shkollë e në jetë.

INSTRUCTIONS TO CONTRIBUTORS

THE RESEARCHES IN THE EDUCATIONAL SCIENCES publishes original research papers review and professional papers which directly or indirectly are concerned with the topic of education in the republic of Kosova and abroad.

THE RESEARCHES IN THE EDUCATIONAL SCIENCES only publishes previously unpublished works. It is issued once a year (in June).

Two identical copies of the paper should be sent to the editors, double spaced(about 30 lines per page), that is, approximately 2,000 characters per page.

Papers, including the summary, bibliography, notes and space for graphic contributions, may not exceed 15 pages, or a total of approximately 30,000 characters.

Graphic images must be printed in black and white on separate sheets not larger than A4 size. The place where the graphic images are to be inserted should be marked in the text.

Where other people's syntagms, ideas, data, terms etc are quoted, the source is given within the text, and not in footnotes. References are given in brackets and include the author's surname, year of publication, and in the case of word for word citation, also the page number (for example: Mougniotte, A (1994), p36). The bibliography should provide full information about all the works mentioned in the references. The list should include only works referred to, or mentioned in the text, in alphabetical order according to the authors' surname, and in chronological orde for works by the same author, for example.

Mougniotte, A.(1994), Eduquer a la demokratie. Paris/Les Editions du CERF.

Desforges, CH(ed) (1995) An Instruction on Teaching.Oxford UK & Cambridge USA/Blackwell Ltd.

Pask, G. (1976), Styles and strategies of learning, British Journal of Educational

Psychology, Vol, n3, pp 128 – 138.

Juric, V. (1977), Metodika rada shkolskog pedagoga ,Zagreb : Pedagogsko -Knjiyhevni zbor.

The summary of paper, up to 150 words, should indicate the purpose of the paper, the most significant outcomes and the conclusion. The summary is submitted on a separate sheet, with the name and surname of the author, the title of paper, and the heading “Summary”.

At the end of summary, under the heading “Key words”, the most significant terms mentioned in the text should be listed in alphabetical order (up to five terms).

An English translation of the summary should also be submitted.